

VÉLEMÉNYEK

457. PLENÁRIS ÜLÉS, 2009. NOVEMBER 4. ÉS 5.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A lisszaboni stratégia 2010 után

(feltáró vélemény)

(2010/C 128/02)

Főelőadó: **Wolfgang GREIF**

2009. július 23-án kelt levelében Diego López Garrido spanyol kormánytag, a spanyol külügy- és együttműködési minisztérium uniós kérdésekért felelős államtitkára az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy készítsen feltáró véleményt a következő tárgyban:

A lisszaboni stratégia 2010 után.

A vélemény előkészítésével a „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekciót (a Lisszaboni Stratégia Megfigyelőközpontját) bízták meg.

A munka jellegére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2009. november 4–5-én tartott 457. plenáris ülésén (a november 4-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Wolfgang GREIF személyében, továbbá 178 szavazattal 6 ellenében, 15 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Bevezetés

1.1. Ez a vélemény olyan politikai ajánlásokat ismertet, melyeket az EGSZB szerint kiemelten kell kezelni a 2010 utáni időszakra vonatkozó új európai stratégia kialakításakor. Ennek során figyelembe kell venni a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válság mélyreható gazdasági, szociális és politikai következményeit. Annak a politikai irányváltásnak a sarokpontjait kell feltárni, amely a válságból kivezető és a fenntartható növekedést, foglalkoztatást és társadalmi kohéziót elősegítő lendület biztosításához, illetve annak garantálásához tűnik szükségesnek, hogy a mostanihoz hasonló válságok a jövőben ne fordulhassanak elő.

1.2. A véleményt a lisszaboni stratégia EGSZB által létrehozott megfigyelőközpontja készítette elő; a munkában tevékenyen részt vettek a nemzeti gazdasági és szociális tanácsok (gszt-k) is. Az együttes üléseken megtárgyalt sokrétű – és gyakran vitatott – gondolatok kiemelik azt a politikai minőséget és civil társadalmi jelentőséget, amely a most beterjesztett ajánlásokat jellemzi.

1.3. A véleményben megjelenő összeurópai szemlélet olyan nemzeti fejezetekkel is kiegészül, melyek alapjául egy kérdőív szolgált. A kérdőív a) a jelenlegi lisszaboni ciklus (2008–2010) elemzésére irányult, illetve b) a lisszaboni stratégia 2010 utáni jövőjére kérdezett rá. A nemzeti fejezeteket maguk a nemzeti delegációk dolgozták ki. ⁽¹⁾ Az EGSZB és a nemzeti gszt-k, illetve hasonló partnerszervezetek által közösen felállított interaktív hálózat ezáltal ismételtelen olyan *integrált jelentést* terjeszt elő, ⁽²⁾ amelyet – tekintettel az Európai Tanács 2010. tavaszi ülésére – figyelembe kellene venni az európai intézmények politikai döntéshozatala során.

⁽¹⁾ Jelentős különbségek fedezhetők fel abban, hogy milyen intézményi keretek között vonják be a civil társadalmat a nemzeti politikai döntéshozatalba: sok uniós tagállamban létezik gszt, a legtöbb új tagállamban (szociális partnerekből és a kormány képviselőiből álló) úgynevezett háromoldalú bizottságok működnek, míg más országok nem rendelkeznek gszt-ekkel, néhányukban azonban fellelhetők a civil társadalmi érdekek megjelenítésének alternatív formái. Az EGSZB arra törekszik, hogy minél több ilyen képviselői szerv véleményét egybegyűjtse.

⁽²⁾ Lásd: „A lisszaboni stratégia végrehajtása” – összefoglaló jelentés az Európai Tanács részére, CESE 1468/2005 rev, 2006. március 23–24.; „Megújított lisszaboni stratégia 2008–2010: A szervezett civil társadalom szerepe” – összefoglaló jelentés az Európai Tanács részére, CESE 40/2008, 2008. március 13–14.

2. A lisszaboni stratégia értékelése

2.1. Lisszabon 2000 – átfogó megközelítés, amely széles körű támogatásra talált

2.1.1. 2000 márciusában az Európai Tanács ambiciózus európai reformprogramot terjesztett elő. Ez a lisszaboni menetrend azt tűzte ki célul, hogy az Unió 2010-re a világ legversenyképesebb és legdinamikusabban fejlődő, tudásalapú gazdasági térsége legyen. Olyan gazdasági térség, amely képes a tartós gazdasági növekedésre, a több és jobb munkahely, illetve a nagyobb társadalmi kohézió megteremtésére.

2.1.2. A fenntartható fejlődés dimenziójával (göteborgi stratégia) kiegészülve széles alapokon nyugvó stratégia jött így létre. Számos politikaterületen olyan számszerűsíthető célokat fogalmaztak meg, amelyeket a nyitott koordinációs módszer révén kelte a tagállamokban megvalósítani.

2.1.3. Az EGSZB mindig is a lisszaboni stratégia figyelemreméltó érdemének tartotta ezt a teljes körű politikai megközelítésmódot, és óvott annak korlátozott értelmezésétől, illetve a három pillér kiegyensúlyozott viszonyát sürgette.

2.2. 2005-ös megújítás – tartalmi súlypontok kialakítása és összpontosítás a nemzeti végrehajtásra

2.2.1. Egyes területeken több uniós tagállam is javítani tudott teljesítményén. Így például általánosan nőttek a foglalkoztatási arányok. A szélessávú hálózatok kiépítésében, a továbbképzéseken való részvételt, a fiatalok képzettségi szintjét illetően, illetve egyéb területeken is sikerült előrelépéseket tenni. ⁽³⁾ Ennek ellenére sok ország számos területen már „félidőben” is egyértelműen lemaradt a kitűzött célok megvalósításában.

2.2.2. Ebből kiindulva 2005-ben felülvizsgálatra került sor, mely az európai és a nemzeti szereplők közötti partnerségen alapuló megközelítést helyezte előtérbe. A nemzeti végrehajtási intézkedésekre összpontosítottak, és egyben kiemelték a „növekedés és foglalkoztatás” tematikáját. A szélesebb értelemben vett célok egy része (például a szociális pillér) a könnyebb közvetíthetőség és a következetesebb gazdasági módszer érdekében némileg háttérbe került. Azt a kezdeményezést azonban, hogy ruházzanak nagyobb felelősséget a tagállamokra az országspecifikus tervek és célok meghatározásában, illetve hogy ezáltal a nemzeti reformokra helyezték a fő hangsúlyt, nem kísérték egy megfelelő európai szintű gazdasági és szociális keret támogatására irányuló lépések.

2.2.3. Újabb előrelépések ellenére ⁽⁴⁾ számos ország továbbra is le van maradva a kívánt célok elérésében. Sok területen 2010-ig a legjobb esetben is csak uniós átlagban valósulnak meg a célok, nem minden egyes tagállamban. Ez például a kutatásra és fejlesztésre vonatkozó 3%-os célkitűzést érinti, melynek esetében a

legtöbb uniós ország, de még összességében az EU is alig tudott előrelépést felmutatni. Ugyanez érvényes az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére is. A foglalkoztatási célok esetében is csak részleges eredményeket sikerült elérni például a nők foglalkoztatása terén, mivel ugyanakkor jelentősen megnövekedett a részmunkaidős munkahelyek, a (részben nem szabadon választott ⁽⁵⁾) ideiglenes munkák, illetve a rosszul fizetett és gyakran nem szabványos munkaszerződést nyújtó munkahelyek száma.

2.3. Tovább ezen az úton, vagy új menetrend kell Európának?

2.3.1. Általános vélekedés, hogy a lisszaboni célok hiányos megvalósítása elsősorban az ezek végrehajtását célzó konzekvensebb tagállami politikák hiányára vezethető vissza, illetve arra, hogy a nyitott koordinációs módszer nem ösztönözte eléggé a nemzeti és a közösségi szerepvállalást. Az okok között szerepel a makrogazdasági és a szociálpolitikára vonatkozó európai keret hiánya is, amely az uniós tagországok számára egyáltalán lehetővé tenné a helyes reformok összehangolt véghezvitelét, a kitűzött célok megvalósítását, illetve annak megakadályozását, hogy a nemzeti reformok egymás konkurensei legyenek. Ezekon túl az EGSZB többször megállapította azt is, hogy nincs meg a közös felelősségvállalás, ami szerinte abból is adódik, hogy nem vonták be megfelelően a szociális partnereket és a civil társadalmat.

2.3.2. Az EGSZB szerint 2010 után is globális és teljes körű stratégiát kell alkalmazni. Úgy véli ugyanakkor, hogy sem a „viszsa a Lisszabon 2000-hez”, sem pedig a „legyen több ugyanaból, esetleg egy kicsit ökológikusabban” megközelítés nem jelent megfelelő választ a jelenlegi kihívásokra. A pillanatnyi helyzet azt követeli meg, hogy olyan fenntartható utakon járjunk, melyeket egyúttal versenyképesség, K+F és egy szociális és fenntartható módon gazdálkodó Európa innovatív képességeiből származó innováció, valamint a „jó munka” ⁽⁶⁾ koncepciója jellemez. Ráadásul a jelenlegi válság sok tekintetben törést jelent, és olyan új módszereket követel, mint például a pénzügyi piacok hatékony szabályozása, radikális váltás a környezetkímélő és alacsony széndioxid-kibocsátású termelés és fogyasztás irányába, valamint beruházások a közszolgáltatások innovációjába. Így adható biztonság az embereknek és nyerhető vissza az EU-ba vetett bizalmuk.

2.3.3. Az olyan jelenlegi kihívások, mint a pénzügyi és gazdasági válság, az ebből adódó szociális problémák, a globalizálódó gazdaság, a belső piac működési mechanizmusainak javítása, az energiapolitika és az éghajlatváltozás, a demográfiai trendek és a migráció európai szinten olyan új, átfogó stratégiát tesznek szükségessé 2010 után, amely a) kezelni tudja ezeket a kihívásokat, b) kiküszöböli a végrehajtás során jelentkező hiányosságokat, c) közös európai felelősségvállalásra épül és d) koherens módon ötvözni tudja valamennyi uniós stratégiát (a gazdaságélénkítési, a lisszaboni, a fenntartható fejlődési és az éghajlat-változási stratégiát). **Az EGSZB azt javasolja, hogy azzal is érzékeltessék ezt a stratégiai irányváltást, hogy új nevet adnak ennek az új európai stratégiának.**

⁽³⁾ A lisszaboni célok elérésének viszonylagos sikereiről és hiányosságairól áttekintést találhatók M.J. Rodrigues „Europe, Globalisation and the Lisbon Agenda” [Európa, a globalizáció és a lisszaboni menetrend] című könyvében (2009), 16. o.

⁽⁴⁾ Lásd az EGSZB „A megújult lisszaboni stratégiával kapcsolatos hatékony irányítás” tárgyában kidolgozott véleményének 2. lábjegyzetét, HL C 175., 2009.7.28., 13. o.

⁽⁵⁾ Lásd: http://www.eurofound.europa.eu/ewco/reports/TN0403TR01/TN0403TR01_3.htm, Részmunkaidős állások Európában, Dublini Alapítvány, 2004.

⁽⁶⁾ Lásd a 2001-es laekeni Tanács által elfogadott csomagot a munka minőségének mutatóiról: „Foglalkoztatási és szociálpolitikák: a minőségi befektetések kerete”, COM(2001) 313 végleges.

3. Politikai ajánlások: európai gondolkodás és cselekvés európai projektek révén

3.1. Európai keretet kell létrehozni a sikerrel kecsegtető reformprogramok számára. Igaz ugyan, hogy az uniós tagállamokat terheli a végrehajtás fő felelőssége, mégis olyan, megfelelő európai keretre van szükség, amely lehetővé teszi a tervezett szerkezeti reformok összehangolt és következetes végrehajtását. **Haladéktalanul szükség van a nemzeti reformoknak, illetve ezek gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásainak európai szintű értékelésére, valamint a vagyon- és jövedelemelosztásra és a társadalmi kohézió megteremtésére.** Ennek kapcsán alaposan át kell tanulmányozni az Európai Bíróság néhány konkrét ítéletét (Vaxholm-, Viking-, Ruffert- és Luxembourg-ügy), és esetleg megfelelő és konkrét intézkedéseket kell bevezetni a munkavállalók védelmére, ezzel is egyértelművé téve, hogy a gazdasági szabadságjogok és a versenyszabályok nem kérdőjelezhetik meg a szociális alapjogokat.

3.2. Megfelelő gazdaságpolitikai keret megteremtésével növekedéscentrikusabbá kell tenni az uniós politikákat. Az elérni kívánt és a stratégia szerves alapelemét jelentő évi 3 %-os növekedési célt csupán kétszer sikerült teljesíteni. A pénzügyi válság és az, hogy ez meg tudta rengetni az uniós gazdaságot, jól mutatja, hogy új gazdaságpolitikai irányvonalakra van szükség. **Az EGSZB szerint a 2010 utáni stratégia szerves része kell hogy legyen egy olyan kiegyensúlyozott makrogazdasági mix, amely harmonikusan ötvözi egymással a kereslet- és a kínálatorientált gazdaságpolitikát.** A célul kitűzendő növekedés minősége is fontos tényező. Az alapvető cél a jólét növelése. A GDP önmagában nem megfelelő mérce a jólét mérésére, így jobb jóléti mutatót (vagy mutatókat) kell használni ahhoz, hogy kielégítőbb és koherensebb növekedési célt tudjunk meghatározni és kalibrálni az új stratégiához.

3.2.1. A pénzügyi válság megoldása és szociális kihívások. A válság megoldását célzó, küszöbön álló lépések során, és ezen belül is főként a pénzügyi rendszer újjászervezésekor az EU-nak összehangoltan, határozottan és vezető szerepet vállalva kell fellépnie. **Az újjászervezett globális pénzügyi rendszernek (elsősorban a bankrendszer, illetve a fedezeti alapok és a magántőkealapok hatékony szabályozásának) lehetővé kell tennie megbízható pénzügyi eszközök fejlesztését és rendelkezésre bocsátását, melyek támogatják a reálgazdaságot és hasznosak a polgároknak is.** A jelenlegi válság azonban nem csupán a pénzügyi piac problémáiban gyökerezik, hanem többek közt – elsősorban az Egyesült Államokban – egy sor egyre növekvő makro- és mikroökonómiai egyensúlyhiányra, például a jövedelemegyenlőtlenségekre vezethető vissza. Ezért a válságból kivezető út a következő kell hogy legyen: el kell felejtetni a részben „spekulációs buborékre” épülő növekedést, és vissza kell térni ahhoz a növekedéshez, melynek alapját a főként a reálgazdaság innovatív ágazataiban végbemenő beruházások, az igazságos elosztás, a minőségi és produktív foglalkoztatás, valamint az ökológiai fenntarthatóság jelentik.

3.3. A belső piac működésének javítása a gazdasági, szociális és ökológiai dimenzió jobb egyensúlyának megteremtésével. E cél eléréséhez a belső piaci szociális közösségi vívmányok korrekt alkalmazása és adott esetben fejlesztése, illetve „jobb szabályozás” szükséges. Emellett sikeres mikro-gazdasági környezetet kell teremteni, és elegendő mozgásteret kell hagyni a magánberuházások számára. Azonban

intézkedéseket kell hozni annak érdekében is, hogy a közös piaci verseny innovációorientált legyen, és ne tegye kontraproduktív módon – a társadalmi kohézió és az ökológiai fenntarthatóság rovására – egymás versenytársaivá az egyes uniós tagállamokat.

3.4. A társadalmi kohézió mint a stabil és dinamikus gazdaság tényezőjének támogatása. Az EGSZB szerint a jól kidolgozott szociálpolitika, amely magában foglalja a „jó munka” megteremtését célzó átfogó politikát is, és amelyhez hozzátartoznak a szakmai képzés és továbbképzés terén, valamint az egész életén át tartó tanulás terén kitűzött ambiciózus célok is, jelentősen hozzájárul a növekedéshez és a termelékenység fokozásához. **A válságból kivezető utat megfelelő beruházásokkal kell támogatni.**

3.4.1. Küzdelem a növekvő egyenlőtlenségek és a szegénység ellen Európa-szerte. 2010-re azt a célt tűzték ki, hogy a szegénység és a szociális kirekesztés által fenyegetettek száma jelentősen csökkenjen, a társadalmi valóságról szóló európai bizottsági jelentés (2007) azonban azt mutatja, hogy Európában számos ország és régió küszködik még súlyos szociális problémákkal. **A 2010 utáni stratégiának ezért a szociális előrelépésre, a szociális biztonsági rendszerek fenntarthatóságának erősítésére és – például az egyenlőtlen elosztás megakadályozása révén – a szegénység elleni harcra kell összpontosítania.** A szegénység elleni küzdelem európai éve (2010) ideális alkalmat nyújt hatékony célok, köztük határidők kitűzésére a szegénység elleni harc terén (például a minimális jövedelmek és a jövedelempótlási rendszerek esetében (?)). Egy ilyen, a társadalmi kohézió biztosítását célzó kezdeményezés fontos lépést jelentene ahhoz, hogy helyreálljon a polgároknak az európai integrációba vetett bizalma.

3.4.2. Befogadó munkaerőpiac létrehozása. Bizonyos előrelépések ellenére EU-átlagban nem fog sikerülni a 2010-es foglalkoztatási célok elérése. A jelenlegi válságra való tekintettel – amely ugyan elérte már a tetőpontját, de még nem sikerült végérvényesen kilábalni belőle, és amely elmélyíti az egyenlőtlenségeket és egyre több embert állít egzisztenciális problémák elé – ez aggodalomra ad okot. **Az európai gazdasági fellendülés terve⁽⁸⁾ szerint a munkaerőpiac stabilizálódásához szükséges növekedés mielőbbi visszaállításához a belső piaci kereslet fokozására van szükség, amelyet a struktúrát javító intézkedésekkel kell alátámasztani.** Fontosak a hatékony képzési és továbbképzési koncepciók, a foglalkoztatás megteremtése többek közt azok számára, akik – például képzési hiányosságok miatt – ki vannak zárva a munkaerőpiacról, valamint fontosak a hatékony erőfeszítések a munkaerő-piaci hozzáférést és részvételt érintő diszkrimináció megszüntetése érdekében. A tagállamokban éppen a szociális gazdaság különböző formái tölthetnek be példaértékű szerepet a válság leküzdése során, elsősorban akkor, ha új munkahelyek létrehozásáról van szó többek között a szociális szolgáltatások terén. **Az EGSZB szerint a foglalkoztatásnak és a munka termelékenységének párhuzamosan kell növekednie.** Ennek

(7) Lásd az Európai Parlament PT_TA(2008)0467. számú, 2008. október 9-i állásfoglalását is.

(8) A Bizottság közleménye az Európai Tanácsnak: Az európai gazdasági fellendülés terve, COM(2008) 800 végleges, 2008. november 16.

kapcsán az EU-nak a nemzeti és európai szociális partnerek bevonásával és autonómiájuk figyelembevételével a nem szabványosított és csekély szociális biztonságot nyújtó foglalkoztatás megfelelő szabályozásának létrehozására is kell törekednie ⁽⁹⁾.

3.4.2.1. A valamennyi ágazatban jelen levő, a gazdasági fejlődésmozgást az általános érdekekkel és a szociális megfontolásokkal ötvöző szociális gazdasági vállalkozások jó példái a vállalkozói szellem és a vállalatirányítás sajátos formáinak, amelyek hozzájárulnak majd a felülvizsgált lisszaboni stratégia céljainak megvalósításához. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az Európai Parlament által megfogalmazott politikai ajánlások ⁽¹⁰⁾ végrehajtását célzó javaslatok megfontolására kéri az Európai Tanácsot, az Európai Bizottságot és a tagállamokat annak biztosítása érdekében, hogy a szociális gazdasági vállalkozások egyenlő feltételek mellett versenyezzenek más vállalkozásokkal.

3.4.3. **A rugalmas biztonság koncepciójának hatékony biztosítást kell teremtenie a változó helyzetben.** A változó gazdasági keretfeltételek magas szintű innovatív alkalmazkodási képességet követelnek meg a munkaerőpiacokon is. A gyorsan változó struktúrára tudni kell okosan reagálni. A rugalmas biztonság koncepciójának értelmében ennek kapcsán biztosítani kell, hogy a munkavállalók fel legyenek vértézve a munka világának új kihívásaival szemben. **A rugalmas biztonság rendszerének biztosítást kell teremtenie a változásban, melynek során a gyakorlatban a jó és produktív munkahelyek irányába mutatva („kifizetődővé téve a váltást”) egyforma fontosságot kell tulajdonítani a munkahelyi biztonság, a stabil foglalkoztatási viszonyoknak és munkahelyeknek, a foglalkoztathatóság megőrzésének, a szociális biztonság, és a munkaerő-piaci mobilitásnak.** Ehhez mindenekelőtt biztosítani kell a szociális joganyag átfogó átültetését és alkalmazását is, és ki kell építeni ezt, hogy adott esetben megakadályozható legyen a tisztességtelen verseny a munkaügyi normák terén.

3.4.4. **Az adópolitikák jobb koordinálása.** Az EU-szerződésekkkel összhangban a tagállami adópolitikák erősebb uniós koordinációjára (például összehangolt adóalapokra és adókulcs-minimumokra) kell törekedni, elsősorban azokon a területeken, amelyek az adóalap nemzetközi szinten változó, és a legnagyobb az adózás elkerülésének és a tagállamok közötti adóversenynek a veszélye. Az európai koordinációnak a költségvetések biztosítására és az igazságosabb adórendszerek (többek között az adókból származó költségvetési jövedelem alapjának szélesítése, az adóparadicsomok megszüntetése és az adócsalás elleni intézkedések révén történő) támogatására kell irányulnia.

3.4.5. **Az EKB-nek teljesítenie kell összgazdasági feladatát.** A 2010 utáni stratégiát tekintve a növekedés és a stabilitás célkitűzéseit a következő generációk számára megfelelő és ugyanakkor fenntartható egyensúlyba kell hozni egymással. **Az EKB-nek a szerződésekkkel összhangban teljes feladatkörét be kell töltenie,**

⁽⁹⁾ Áttekintés az ilyen jellegű európai szociális partneri megállapodásokról: http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/social_dialogue/c10132_de.htm.

⁽¹⁰⁾ Az Európai Parlament 2009. február 19-i állásfoglalása a szociális gazdaságról (2008/2250(INI)).

az árak stabilitásának elsőbbsége mellett ügyelve a magas foglalkoztatási szint, a szociális védelem és a fenntartható növekedés céljaira is.

3.4.6. **A költségvetés-politikai mozgástér megőrzése a beruházások számára.** A stabilitási és növekedési paktum válságos fejlemények esetére létrehozott rugalmas elemeit figyelembe véve és kihasználva költségvetési átcsoportosítások révén kell növelni a konjunkturális politika mozgástérét annak érdekében, hogy megerősödjének a lisszaboni vonatkozású állami beruházások (többek között a teljesítőképes közszolgáltatások, a kutatás, a képzés, az innováció terén) és a magánszektor termelő beruházásai, többek között az alacsony szén-dioxid-kibocsátású termelés terén. Ennek kapcsán tovább kellene fejleszteni egy európai állami alap európai kölcsöneinek elgondolását is. ⁽¹¹⁾

3.5. **Az iparpolitika és a vállalkozói szellem támogatása, valamint megfelelő keretfeltételek létrehozása a kkv-k számára.** A gazdasági növekedés és a beruházásoknak kedvező légkör lényeges előfeltételei az új munkahelyek létrehozásának és a létező foglalkoztatás megtartásának; ehhez hozzájárulnak a nagyvállalatok, de nagymértékben a kkv-k is. Éppen a kkv-k azok, amelyek a helyi gazdaságban gyökereznek, és különös mértékben profitálnak a stabil és növekvő belföldi keresletből. **Az EGSZB már többször utalt arra, hogy kiemelt figyelmet kell fordítani az európai iparpolitika többek között a „zöld technológiák”, a nanotechnológia és az IKT irányába való továbbfejlesztésére, valamint a szociális felelősséggel rendelkező vállalkozói szellem erősítésére, és elő kell mozdítani a vállalatok alapításának és fenntartásának a támogatását.** Az aránytalan bürokratikus terhek és az adminisztratív akadályok csökkentése, valamint a vállalatfinanszírozás keretének javítása elsőrendű fontosságú a gazdaság számára, és döntő jelentőségű mind az európai versenyképesség, mind a termelő beruházásoknak kedvező légkör számára. Ennek során nem szabad veszélybe kerülnie a munkavállalók és a fogyasztók jogos érdekei védelmének. Mivel a termelés, az innováció és a foglalkoztatás egyre nagyobb mértékben függ a kkv-któl, prioritásnak kell tekinteni a fiatalok vállalkozói szellemének fejlesztését.

3.6. **A demográfiai változások kezelése és a migrációval kapcsolatos kérdések megoldása:** Az idősödő társadalom jelentette kihívások megoldásában lényeges pont és továbbra is az marad a növekedés és a foglalkoztatás. A fiatalokra ez éppúgy érvényes, mint az idősebbekre. **A munkanélküliség leküzdése és a több, jobb munkahely létrehozása mellett – nem utolsósorban a születési rátákra való tekintettel – többet kell tenni a munka és a család összeegyeztethetősége érdekében is. A migráció és az integráció terén megvalósuló sikeres megoldások, amelyek ösztönzik Európa növekedési potenciálját és ugyanakkor nem veszélyeztetik a társadalmi kohéziót, a 2010 utáni időszak központi kihívásai közé tartoznak ⁽¹²⁾.**

⁽¹¹⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: „Az európai gazdasági fellendülés terve”, HL C 182., 2009.8.4., 71. o., 5.4. pont.

⁽¹²⁾ Ennek kapcsán üdvözlendő elsősorban az európai integrációs fórum létrehozása, amely az EGSZB védnöksége alatt egyesíti az uniós intézményeket, az érdekelt feleket és a nem kormányzati szervezeteket.

3.7. A tudásháromszög (oktatás, kutatás, innováció) további felértékelése. Európának tovább kell erősítenie potenciálját a képzett embereket, a tudományt, a kutatást és technológiát illetően, valamint ezáltal innovációs képességét is, amely jelentős versenyelem. A tudás háromszögének mindenképpen a 2010 utáni stratégia középpontjában kell maradnia. Ezzel összefüggésben az innováció fogalmába a „szociális innovációt” is bele kell érteni, hogy növekedjen a szociális tőke, ami mind a versenyképesség, mind pedig a társadalmi kohézió szempontjából fontos.

3.7.1. A jövőbeli innovációk alapjának biztosításához nagy jelentőségűnek kell tekinteni a tudományt és a kutatást, valamint ezeknek a gazdasági gyakorlatban való alkalmazását. Az európai felsőoktatási térség létrehozásának bolognai céljához konkrét megvalósítási lépésekre és a politikaterületek koordinálása terén nagyobb politikai akaratra van szükség. Az elégtelen innovációs és továbbképzési beruházások fokozzák a gazdasági problémákat, és nem maradnak hatás nélkül a munkaproduktivitás szempontjából sem. Az egyetemeknek és a felsőfokú oktatási intézményeknek be kell tölteniük feladatkörüket, és az eddigieknél sokkal nagyobb mértékben kell európai dimenziót kialakítaniuk, mivel kulcsszerepet töltenek be a képzés, a kutatás és az innováció tudásháromszögében. A határokon átnyúló területen támogatni kell a többoldalú kutatási együttműködést. Európában hiány van olyan magas szintű technológiai vállalkozásokból is, amelyek beruházna a kutatásba és fejlesztésbe. **A vállalatoknak ösztönözést kell kapniuk arra, hogy még többet ruházzanak be a kutatásba és fejlesztésbe, valamint produktív munkahelyeket hozzanak létre.**

3.7.2. A jól képzett alkalmazottak – különösen a tudományos-technikai területen – és az innovációs képesség fontos versenytényezőt jelentenek, és a fellendülés előfeltételei. Ennek produktív, magas képzettséget igénylő és jól fizetett munkahelyek létrehozásával kell együtt járnia. A válság idején is lehetővé kell tenni a frissen végzetek képzettségüknek megfelelő pályakezdését és a távlatokat nyújtó szakmai fejlődést.

3.8. Az éghajlatváltozás kezeléséhez mint a 2010 utáni stratégia kulcseleméhez számos területen változásra van szükség. Az energiahatékonyság és a megújuló energiák támogatása éppúgy kulcsfontosságú eleme lesz a 2010 utáni stratégiának, mint a környezetvédelmi ágazat kihasználása. **A megújított stratégiának az alacsony szén-dioxid-felhasználású gazdaságra vonatkozó cselekvési tervet is tartalmaznia kell.** Egy átfogó energiaügyi és éghajlat-változási jogi keret létrehozása után az EU-nak most a gyakorlatba való átültetésre kell összpontosítania. Hatékony politikai intézkedéseket kell beépíteni az integrált iránymutatásokba, az egyes országokra vonatkozó ajánlásokba és a nemzeti reformprogramokba.

3.8.1. Az EU-nak az energia- és erőforrás-felhasználás szempontjából leghatékonyabb gazdasági térséggé kell válnia. A klímapolitikát, amely tartósan csökkenti az üvegházhatású gázok kibocsátását, valamint a fosszilis energiahordozóktól és az energiaimporttól való függőséget, a fenntarthatóság jegyében kell kialakítani, vagyis megfelelően figyelembe kell venni a gazdasági, ökológiai és szociális célokat. Ezenfelül ki kell használni az energiatakarékosság valamennyi lehetőségét, ennek során pedig helyi, megújuló és regionális struktúrákat kell alkalmazni. **Az energia- és forráshatékonyság javítása az új stratégia központi elemei közé fog tartozni.** Az EU egy további stratégiai célját tehát annak kell képeznie, hogy a közösség az egyik leginkább energia- és forráshatékony gazdasági térséggé váljon. Ennek a változásnak a megvalósulásához Európának magas szintű felelősséget kell vállalnia a CO₂-kibocsátás csökkentésének

terén. **Az egyes szektorok feladata, hogy a különféle ágazatokkal együttműködve konkrét célokat és ütemterveket határozzanak meg.**

3.8.2. „Zöld New Deal”. Egy új, „zöld New Deal” keretében ki kell használni a környezeti ágazatban mint a növekedés, foglalkoztatás és innováció egyik motorjában rejlő lehetőségeket, a zöld technológiákkal kapcsolatos innovációk terén vezető szerepet kell vállalni, és költségeket kell megtakarítani anélkül, hogy lemondanánk a jólétről, az életminőségről és a globális versenyképességről. A kutatás és a technológia fejlesztésének, valamint piacépes új termékekben és szolgáltatásokban való alkalmazásának és ezáltal a munkahelyteremtésnek jelentős szerepe lesz ebben a szükséges innovációs folyamatban.

3.9. A lisszaboni stratégia pénzügyi alapjának javítása. A jövőbeli kihívások leküzdéséhez a jövőbeli uniós költségvetéssel kapcsolatos új stratégiai megfontolások is szükségesek.

3.9.1. Az EU költségvetésének a lisszaboni célokkal összhangban álló reformja. Általánosságban szükség van arra, hogy a lisszaboni célokkal egybeesően az egyes szakpolitikák támogatásának súlypontjait eltoljuk a következő területek felé: kutatás és versenyképesség, környezetvédelem és éghajlat, a fenntartható energiahasználatba való beruházások, a termelési térségre fordított konstruktív közkiadások, aktív munkaerő-piaci politika, a család és munka összeegyeztethetősége, társadalmi kohézió, a szegénység megelőzése, valamint új és magas színvonalú munkahelyek létrehozása. **Fontos, hogy az uniós költségvetés ilyen értelmű, a lisszaboni célokkal összhangban álló reformvitája a következő, 2014–2020-as pénzügyi keretnek is részét képezze.** ⁽¹³⁾ Az uniós célok hatékony megvalósítása azt is megköveteli, hogy a regionális vetület erősítése helyet kapjon a 2013 utáni strukturális és kohéziós politikáról folytatott vitában.

3.9.2. Az uniós finanszírozás alternatíváinak vizsgálata. Számos olyan, határokon átnyúló kihívás van, amely a politikai cselekvés európai vetületének erősítését teszi szükségessé. Az európai projekteket illetően alternatív finanszírozási lehetőségeket kellene mérlegelni, valamint a strukturális átcsoportosítások és megtakarítási lehetőségek mellett meg kellene vitatni egy kibővített uniós költségvetés perspektíváit is. **Az EGSZB javasolja, hogy ebben az összefüggésben vizsgálják meg az EU egészére kiterjedő pénzügyi mechanizmusok bevezetésének lehetőségeit (ideértve az adóügyi lehetőségeket) is.** Így például a pénzügyi tranzakciókra kivetett adó bevezetése a spekulatív ügyletek visszaszorításához vezethetne. Mérlegelni kellene egy kibocsátási adó (carbon tax) bevezetésének lehetőségét is.

3.10. A külső dimenzió erősítése. Európa jóléte többek között a világgal szembeni nyitottságán alapul. Európának – mint a világ legnagyobb gazdasági hatalmának, amely az áruk és szolgáltatások exportját és importját tekintve az első, a közvetlen külföldi befektetések forrásaként, illetve haszonélvezőjeként pedig a második helyen áll, és mint a világ legnagyobb fejlesztési segélyezőjének – döntően fontos, hogy nemzetközi menetrendjét egyértelmű és hosszú távú célokkal erősítse. **Az új globális gazdasági hatalmak térnyerésére és a nemzetközi gazdasági válság következményeire való tekintettel most fontosabb, mint valaha, hogy az EU külkapcsolati tevékenységei számára új, egységesebb és hatékonyabb keretet teremtsen, így biztosítva a megfelelő, igazságos és fenntartható piacnyitást, a normatív jellegű szabványok szintjének jogi alapú emelését,**

⁽¹³⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: „Az EU költségvetési reformja és a jövőbeni finanszírozási módok”, HL C 204., 2008.8.9., 113. o.

a multilateralizmus, valamint a kiemelt partnerekkel való strukturált párbeszéd ösztönzését, és a haladás egy olyan, mindkét fél számára előnyös térségének megteremtését, amely magában foglalja a földközi-tengeri térséget és Afrikát. Ha ezt sikerül elérni, Európa a jövőben is példát mutathat a világnak a szociális piacgazdaságra épülő modelljével, és nemzetközi szinten meg tudja állni majd a helyét, különösen a piacokhoz és nyersanyagokhoz való hozzáférést illetően. Egyben azt is tudja majd biztosítani, hogy a nemzetközi versenyfeltételek tisztességesek legyenek, a fenntartható fejlődés meghonosodjon, és mindeki részesüljön a globalizáció előnyeiből.

4. A lisszaboni célokra vonatkozó ajánlások

4.1. A célok szem előtt tartása és középtávú megemlése.

Az új kihívások, valamint a jelenlegi válsággal kapcsolatos visszacsúszások dacára a 2010 utáni menetrend nem tévesztheti szem elől az eddigi célokat. Az EGSZB szerint nem szabad feladni a mostani stratégia közös céljait, de egyidejűleg ezeken túlmutató, ambiciózus célokat is meg kell fogalmazni, amelyek végrehajtására 2015-ig kellene sort keríteni. Így például a kutatási ráfordítások arányát 3,5 %-ra kellene növelni (adott esetben az innovációba történő beruházások átfogóbban értelmezett céljával kiegészítve), valamint a több és jobb munkahelyre, illetve a képzésre és továbbképzésre irányuló célokat is meg kellene emelni.

4.2. Az egyes uniós országok kiindulási helyzetét figyelembe kell venni a nemzeti hozzájárulásokat illetően. Az uniós országok gazdasági teljesítőképessége rendkívül eltérő. Az EGSZB javasolja, hogy a mennyiségi lisszaboni célkitűzések eredeti meghatározásához hasonlóan vegyék figyelembe az egyes tagállamok mindenkori kiindulási helyzetét, és ennek megfelelő mértékben ambiciózus nemzeti stratégiai hozzájárulásokat dolgozzanak ki és vitassanak meg az EU-27 keretében.

4.3. A minőségi célok újbóli figyelembevételére. Ezen túlmenően a jövőbeli menetrendnek azokat a minőségi célkitűzéseket is magában kellene foglalnia, amelyek a lisszaboni stratégia újraindítása során az elmúlt években jobbra veszendőbe mentek (például az ún. laekeni mutatók a minőségi munkahelyek megteremtésének mérésére ⁽¹⁴⁾).

4.4. Új célok meghatározása, főképp ott, ahol hiányosságok mutatkoznak. Ezenfelül az integrált iránymutatások keretén belül elsősorban ott van szükség új, illetve konkrétabb célok meghatározására, ahol kevés haladás volt tapasztalható, illetve felszínre kerülnek a korábbi reformpolitika árnyoldalai. Az EGSZB ezért olyan önálló iránymutatásokat javasol, amelyek mérhető célokat foglalnak magukban a következőket illetően: nemek közötti egyenlőség, a nem megfelelő szociális biztonságot kínáló munkakörülmények elleni küzdelem, a CO₂-szegény gazdaságba való átmenet, a szegénység elleni küzdelem (ideértve a munkaviszonyban álló személyek szegénységét is), valamint a társadalmi kirekesztődés megelőzése (pl. megfelelő támogatások munkanélküliség, illetve munkaképtelenség esetén, valamint a közszolgáltatásokhoz való hozzáféréshöz).

5. Az irányításra vonatkozó ajánlások

5.1. Az európai intézmények szerepének erősítése. Az új stratégiának erőteljesebbnek kell lennie. Az európai intézmények szerepének megerősítése a jelenlegi válsághelyzetben különösen fontos. A lisszaboni stratégia 2005-ös kiigazítása óta az Európai Bizottság sokkal „láthatóbban” tevékenykedik, különösen az országspecifikus iránymutatások, valamint a legjobb gyakorlatok példáinak közzététele és terjesztése terén. A Tanácsban nyilvános vitát sürgettek, hogy ne törjön meg e folyamat egészének lendülete. A megújult stratégiában ezekkel a kérdésekkel mélyrehatóbban és átfogóbban kell foglalkozni. Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak elektronikus kommunikációs eszközök igénybevételével újabb erőfeszítéseket kellene tenniük annak érdekében, hogy javítsák a bevált eljárások megvalósítását és határokon átnyúló cseréjük ösztönzését. E módszerek hatékonysága azonban azon múlik, hogy a tagállamok rendelkezésére bocsátanak-e egy megfelelő európai keretet a közösségi célok megvalósításához. Adott esetben új, innovatív eszközök megfontolására is szükség lehet.

5.2. A nyitott koordinációs módszer hatékonyságának fokozása a tagállamokban. A nyitott koordinációs módszert mint a lisszaboni stratégia „módszertani alapelvét” az uniós reformszerződés további területeken is előírja. Az EGSZB szerint a nyitott koordinációs módszer gyenge pontja a polgárok körében tapasztalható alacsony szintű ismertség mellett főképp az, hogy nemzeti szinten nem hatékony. Ezért döntő fontosságú, hogy a céladatokat ne csak – mint eddig gyakran – „kívánságlistátételeknek”, hanem konkrét politikai kötelezettségvállalásoknak tekintsék. Utakat és eszközöket kellene találni, amelyek növelik az elkötelezettség fokát, és erősebb ösztönzőket teremtenek a tagállamok számára a vállalt célkötelezettségek hatékonyabb megvalósítása érdekében. A jobb egyensúly biztosítása érdekében a gazdasági és pénzügyi miniszterek mellett másokat, elsősorban a munkaügyi és szociális minisztereket is nagyobb mértékben be kellene vonni az új stratégia megvalósításába. Az EGSZB ezen túlmenően az európai szociális partnerek szerepének és ismertségének megerősítését is ajánlja, például oly módon, hogy a háromoldalú makrogazdasági párbeszéd eredményeit automatikusan csatolják az Európai Tanács következtetéseihez.

5.3. A lisszaboni célokra a tagállamok gazdasági és szociális tanácsai révén történő figyelemmel kísérése. A mindenkori konzultációs eljárásoknak, valamint a szociális partnerek egyes tagállamokban gyakorolt hatásköreinek a keretében erősíteni kellene a nemzeti gazdasági és szociális tanácsok, illetve a civil társadalom hasonló szervezeteinek különleges szerepét. ⁽¹⁵⁾ A gazdasági és szociális tanácsok által kidolgozandó, idevágó jelentéseknek elemzéseket kellene tartalmazniuk a lisszaboni célok végrehajtásáról, amelyek a kormányzatok és az európai intézmények számára felkérést jelentenének megfelelő következtetések kidolgozására. A gazdasági és szociális tanácsok, valamint a civil szervezetek meghívhatnák az Európai Bizottság képviselőit, hogy megvitassák a nemzeti kontextusban felmerülő kérdéseket. Ezenkívül a nemzeti gazdasági és szociális tanácsokat bevonhatnák az Európai Bizottság éves konzultációiba. Az EGSZB és a nemzeti gazdasági és szociális tanácsok közötti, a nemzeti reformtervekkel és a lisszaboni menetrenddel kapcsolatos eszme- és tapasztalatcseré fenntartása rendkívül fontos ebben az összefüggésben.

⁽¹⁴⁾ Lásd: „Foglalkoztatási és szociálpolitikai: a minőségi befektetések kerete”, COM(2001) 313 végleges.

⁽¹⁵⁾ Az EGSZB megjegyzi, hogy semmilyen módon nem avatkozik bele az egyes tagállamok szociális partnereinek meglévő konzultációs eljárásaiba, feladataiba és hatásköreibe.

5.4. **Erősebb legitímáció a civil társadalom nagyobb mértékű bevonása és a regionális dimenzió erősítése révén.** Az EGSZB már többször utalt arra, hogy a lisszaboni stratégia hatékonyabb végrehajtása csak akkor lehetséges, ha az európai intézmények teljes körű felelősségvállalása mellett mindenekelőtt átfogóan bevonják az összes társadalmi érdekcsoportot, és szorosabb együttműködés jön létre a kormányzat és a szociális partnerek, valamint a civil társadalom között nemcsak nemzeti és európai szinten, hanem a tagállamokban helyi és regionális szinten is ⁽¹⁶⁾:

- **A nemzeti lisszaboni koordinátoroknak a nemzeti reformprogramok kidolgozása, végrehajtása és kiértékelése során rendszeresen együtt kellene dolgozniuk az összes érintettel.**
- **További lépésekre van szükség annak érdekében, hogy a szociális partnerek mindenkori konzultációs eljárásainak és hatásköreinek keretében ösztönözzék a tagállamokban folytatott párbeszédet, egy olyan párbeszédet, amely a nemzeti gazdasági és szociális tanácsokat is bevonja, és amelyhez adott esetben egyéb civil társadalmi érdekcsoportok (nem kormányzati szervezetek, a szociális gazdaság szervezetei stb.), valamint egyetemek és egyéb „szellemi műhelyek” képviselői is csatlakoznak.**

- **Minden lisszaboni ciklus konferenciával zárulhatna, amelyen a fontos érdekcsoportok és a civil szervezetek vennének részt a sikerek és hiányosságok feltérképezése céljából.**
- **Meg kell szüntetni azokat a strukturális akadályokat, amelyek a nemzeti parlamentek hatékony bevonása és a szociális partnerekkel, valamint a civil szervezetekkel folytatott valódi párbeszéd útjában állnak.** Ide tartozik például, hogy kerüljék a nyári hónapokban a nemzeti reformprogramok kidolgozására szánt – már szinte normának számító – szűk határidők megjelölését, és ne nevezzenek ki olyan lisszaboni felelősöket, akik számos uniós országban nem sokat tudnak kezdeni a szociális párbeszéddel.
- **A tagállamok kormányainak hatékonyabb tájékoztatást kellene nyújtaniuk a lisszaboni célokkal kapcsolatos civil és szociális párbeszéd eredményeiről.**
- **A területi, társadalmi és gazdasági kohézió átfogó megközelítésének biztosítása érdekében teljes mértékben meg kell valósítani a strukturális alapok partneri elveit a tagállamokban, és ezen a területen is fokozott mértékben kell alkalmazni a nyitott koordinációs módszer eszközeit.**

Kelt Brüsszelben, 2009. november 4-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹⁶⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: „A megújult lisszaboni stratégiával kapcsolatos hatékony irányítás”, HL C 175., 2009.7.28., 13. o.